

(Цааранкыи.)

Хувадлгынгу узулджых эконо-
микин бсдж оргджулгынд
тодрха меддгжых шишнл
повуде бйахн меддгн. Тин-
гид, улгурн, Узбекистанд эд-
ахун бсдж-оргджулгн кбтлгч
ингын—кбвн болджана. Тин-
хлгдгй, кбвн эд-бод келгнл
заллгата промышленностин
ингч оргр бслт оргджлт авх
збвт, машин тосхлгна пред-
приятых болхла, эн промыш-
ленностин ингч болн селән
аху тетгх збвт. Азербай-
джанд, Башкирд, Татарт неф-
тяной промышленностин кбтлгч
ингын болджана. Энунд, ца-
аранд чиги нефть гаргылгыла
болн эд-бод келгнл заллгана
производствин ингч темдг-
тэгтвр бсхн ил үзгдлжән.
Ода, селән эд-ахун произ-
водств буслад бсдж оргдж-
лжх Казахстанд, цветной
болн черной металлург,
дуурсн промышленность ма-
ши тосхлгн цаарандан улм
тургар бсх цуг эв-арг бс
бйән.

Российск Федераци болн
Украинд кезән-кезән тогтсн,
промышленностин олу-зусн
халхс ббдлулхд сән эв-аргта
промышленн кесг ик райодс
дэврт сәннәр бсдж-оргджул-
гжхән. Москва, Ленинград
хойр — орн-нутгин эд-ахун
олу-зусн халхсг болн райодс
сән машинсәр болн обору-
дованьсәр тетгд нарн маши
тосхлгна кбтлгч центрмүд
болж илгьрчхв. Уралд болн
Донбассд кунд индустрин
кесг кбтлгч халхс динлврт
сәннәр бсдж-оргджулгн эв-
арг бйән. Сибирин, Дальн
Востокин райоде бас тинм эв-
аргта.

Союз болн автономн рес-
публиксин бас тедү мет край-
син болн областнсин бйән
газрин партийн болн советск
органсин збв оргджулгн, алык-
нч экономическ администра-
тивн районд экономик хамчы-
гугтвр бсдж-оргджулгнн
төрмүд тургар хагълх арг
бгхмн. Эн кбдлмшүд кү-
пайлгн, агбу ик экономическ
чинрт дээрән, бас тедү мет
эркн политическ чинрт
болхмн. Эн кбдлмшүд, келн-
амтн ленинск политик цааран-
д чиги ардн ордж куц-
лгнд, олу-келн амтн ни-
уурлагн улм икар батрлгн,
орн-нутгин цуг келн амтн за-
гас кадрмуд бслгннд дбн-
нбкд болхмн.

5. Промышленность заллгн
оньгдарулж бурдлгын,
чадмгга-чидмггй кадрмуд
белдлгн болн ун чикәр эдл-
лгн туск, республиксәр ббд-
ән болн дундин сургьулн
заведеньс диг-даратагьар гар-
гылгн туск төрмүд шиннс
тавджән. Экономическ адми-
нистративн район болгн рес-
публикин, крайин, областин
эд-ахун бсдж оргджлтин не-
кврл ирлчггү инженерно-
техническ кадрмуд бйән ул-
сас белдх сә хайцхадг болхмн.

6. Промышленности ирл-
чггү халхс тогтсн райод-
сур сургьулн заведеньсин
орминь сольж бурдлх төрмүд
тургар хагълх эв-арг бгхмн.
Предприятнсин тдл кадрмуд
белдхадг ВУЗ-д болн техни-
кумс эднтә сән заллгата бол-
цахмн.

Одгә цагт кесг ВУЗ-д Мос-
квад, Ленинградт, Киевд,
Тбилисд болн талдан чигн
зәрм ик балгьсар бйахән.
Зуг келгдсн тер дбвн балгь-
сар орн-нутгин ббдән сургь-
улн заведеньсин цуг студент-
рин турвн кетгдл нег хувд
ббрхн балгдлж, промышленн
болн тосхлтин специальностәр
болхла, студентрин 40 про-
центтәс давуны баглдлж. Ин-
ститутмуд производственин
базас саллгн, эн институт-
мудиг гаргьх газарн дигнн
олдж эс гаргьлгн, ббдән
сургулнн заведеньс бурдлж
тогталгнд збвәр ик дуту-
дундс төрчхв. ВУЗ-дт орул-
дж авлгннд тогтсн дамшлт
збвәр ик дуту-дундсар турд-
жән. Одгә цагт, ВУЗ-дт ббдл
джиргьл ик дамшлт уга, произ-
водств меддго, шуд арвн джи-
лә сургьул төгсгсн кбвүд
болн күүкд орчхадгн зокал
болдж одсмн.

Обдән сургьулн заведеньс
республиксәр болн райодсар
дигнн олдж чикәр гаргьлгн,
производствд техническ ВУЗ-д
ббдлулх, студентир авлгиг
производствд кбдлчхәнс багь-
чуд заагас нургьлж авлгь
шингьгх эв-арг бгхмн. Эну-
нл зерглүлж, кбдлмшч багь-
чудин тоогтас производствас
салгьлго шуд заводмуд болн
фабрикс дээр, бас тедү мет
ббдән болн дундин сургьулн
заведеньсин заочн сетьсәр
дамджулж инженермуд
болн техникүд белдлх улам
бргнәр эрк-биш бурдлх кер-
тә.

6. Промышленность болн
тосхлт заллгн шин струк-
тур, производствд бсдж-орг-
джулгннд наукин нилч ббд-
лулх, республиксәр, крайсара
болн областьсәр, эн района
промышленностин болн тосхл-
тин тодрха кергин тоолгьтә
наукин исследователсьс кбдлмш
күпүл тодлдж бурдлх эв-арг
бгхмн.

Министерствсин эс гиж
ведомствсин медл ббдгг нау-
чно-исследовательск учреж-
деныс ода бйах бурдлгннд,
эднә кесгн зуг министрств-
ствсин эс гиж ведомствсин
дотр-дундин керг тетгчхән.
Научно-исследовательск ин-
ститутмуд ведомствсин медл
ббдлгн нег балгьсн дотр
кесг саамдан нег зусн уул-
врт кесг научн учрежденьс
кбдлгг кесг иовлд гаргьна.

1956-ч джилд орн-нутт 45
мингьг шаху научн кбдлчнр
кбдлжәнс 496 научно-иссле-
дователсьск институтмуд билә.
Научно-исследовательск ин-
ститутмудин цуг тоогтас 40
процентн, 40-гар министрств-
всин болн ведомствсин научн-
исследовательск институт-
муд ббдгг Москвад болн Мос-
ковск областд баглата. Хими-
ческ промышленностин ми-
нистерств зуг Москвад 15 на-
учно-исследовательск инсти-
тутта, нефтяной промышлен-
ностин министрств 7 институт-
та. Ленинградт болн Ленин-
градск областд промышлен-
ностин болн тосхлтин 8 мингь-
гн дундур шаху научн кбд-
лчнр кбдлгг 76 научно-ис-
следовательск институтмуд бй-
ахән.

Кесг союзн республиксәр
промышленностиг болн тосхл-
тин научн зааврар тетгх ка-

дрмуд промышленн болн то-
схлтин научно-исследова-
тельск институтсин кбдлчн-
рин дбвнә кеснә гурьдгч
хбвн, Москвад болн Ленин-
градт ббдггг зокьялта гиж
тоолж болшо.

Техническ прогрессин төлн
ноолдлгнә төрмүд СССР-н
Наукин Академин болн союзн
республиксин Наукин Акаде-
мин, эднә институтсин болн
лабораторин уулдврмудиг про-
изводствд ббдлулгь некдй-
нә.

7. Промышленность болн
тосхлт заллгын территориальн
принципәр бурдлгын, обще-
союзн предприятнсин союзн
республиканск медл бгггн
мана советск эд-ахун бсдж-
оргджлтин централизованн

планово эклц сулдж одх
гинь зйрн уурмуд айцхәнә.
Энн йирин хаджгьр. Советск
Союз, адл збвт 15 Советск
Социалистическ Республик-
кәс бурдлжх госуларств
болджана. Советск Союзин
олн-амтнә, эдл-ахун, союзн
цуг республиксин зурач хамчул-
лгдлг диглгсн, СССР-н Деед
Советәр батлгдлг олу эд-ахун
ганчхи зурагьар залдн.
Тус-тусгн союзн, автономн
республиксин, крайсин болн
областьсин сә, делгу соци-
алистическ воспроизводствин
сә, бүклән Советск Союзин
харелтин күчн чидл батлхн,
олн-амтнә материалн болн
культури ббдлнн кемдйә
ббдлулх сәйгнн хайдж эн
планд диглгсми.

VI Эдл-ахун тосхлтд советск, партийн болн профсоюзн организацсин нилчнй ббдлулхмн, производствд заллгннд күч-кблсч олиг улм бргнәр орцахмн

1. Промышленность болн тосхлтин заллгын цааранднь ясурулгь бурдлгьтәр темдг-лгдлжх төрмүд, центрт болн дора газар эдл-ахун тосхлтар заллгнә авч, янзиг, үндсәрн сәйәрлж керг элү ик туста болджана. Тер төрмүдиг делгьрүлж күпайлгн, дала адл бурдлгнә кбдлмш кехиг партийн, советск, эдл-ахун болн комсомольск организац-сас керглхмн.

Советск йосна джилмүд
мана общественн организац
эдл-ахун тосхлтин гарлгынд
унтә дамшлг кецхв. Одгә
цагт промышленность болн
тосхлг делгьрүлгнә ямр чиг
нарн кергүдн сәннәр кү-
пайлж чадх ббдән мемлртә
кадрмуд манд олу дала бйән.
Шин кеджәх структурт,
эдл-ахун тосхлт, производ-
ствд заллгннд күч-кблсч олиг
делгү бргнәр орцулгьнә
кергт, госуларственин зура
күчәхин болн давулж күчәхин
тблә олу улсин социалисти-
ческ дбрдлә бурдлж, тер ор-
ганизационн күчн-нилчнй ул-
мар бсдж бйән.

2. Кбдлмшчир болн крест-
ьянин социалистическ госулар-
ствд тогтасна турн бдрмүдас
авн күч-кблсчирин депутат-
рин Советмүд олу-улс лав-
тагьар йосан эдлгнә органс
болчхв. Деед болн бйән
газрин Советсин депутатнр
болд 1 миллион 500 мингьнр
улү улс бйәнә, күч-кблсчн-
рин күсл седкиг, суньгьсн
улсин даалгьвирг күпайлж
Советсин кесг зусн секис болн
комиссин чледүд болад,
миллион кбдлмшчир, колхоз-
никуд, интеллигентнр Советмү-
дәр элү ик болн олу-зусн
уулдвр кецхән. Мана револю-
ци,—гидж В. И. Ленин келсн,
«Советск йосар дмджул-
лад госуларственин тосхлтд
шунлгтагьар орцлхд кесг
миллион улс бсхв, тедн ур-
дн тинм тосхлтин тбргн
кергн авдго бйасн. (соч. 31 том.
497 халх).

Эдл-ахун тосхлт гарлгын
производствд ббдлулгьтәр
төрмүд кеддлжх бдгә цагин
уулдврлә күч-кблсчирин рес-
публиканск, краевой, область-
син, балгьсдин болн райодин

депутатрин Советсин күчн-
нилч икар ббдлулх збвт,
Советсин кбдлмшнн болхла
улм шунлт агьар чаньгьх-
мн. Коммунистическ тосхл и
алдр уулдврмуд күч-кблсчн-
рин творческ шунлт болн нил-
чнй цааранднь улм ббдлгь
кергилдлжн КПСС-н XX-ч
сезд шиндвртән заасн, госу-
ларствд заллгннд, турнә бур-
длгьн, эдл-ахун алык нег
уулдлгннд олу улс улм брг-
нәр орцлгь кергнә. Тер тө-
ләр эрк биш советск демо-
кратизмг бргнәр делгьрүлхмн,
Советск цуг органсин кбдл-
мшг күчтәгьар ясурулхмн, олу-
нала тедн ницәтә болдгнн
батлхмн.

Госуларственин даалгьврмуд
күпайлгьтәр промышленн пред-
приятнсин болн тосхлгнә
кбдлмшин ах чинртә кергүдт,
производствд ббдлулхн тблә
бйән газрин ресурс, алык
нег эв-аргь чикәр эдлх, күч-
кблсчирин ббдл-джиргьл ясу-
рулгь таслгт угагьар ббдлул-
х, бйах гер тосхлгнә, куль-
турно-бытовоя тосхлгнә зура
күпайлгннд эдл-ахун болн эр-
дмгертин алык нег халхар твор-
ческ шунлт-нилч делгьрүлхд
күч-кблсчирин депутатрин
Советс эркн оньган бгцхәх
збвт.

3. Промышленность болн
тосхлгнә заллгын оньгдар-
улгнн профсоюзмудин кбдл-
мшгн үндсәрн ясурулгь,
эдл-ахун тосхлтд, теднә чинр
ббдлулгь некхмн. Эврә зерг-
ләннд 45 миллион улс негдүл-
джәх профсоюзмуд, В. И.
Ленинә келдгәр болхла, кбдл-
мшч классин ицгтә авангард—
компарть, политическ болн эдл-
ахун алык-нег кбдлмшнн
гардлж бйах госуларственин
йосна ббрхн болн туслнй
уулдчирн — профсоюзмуд
болчхв збвт. Аштан проф-
союз коммунизмин школ болч-
кад, туслнгдан социалисти-
ческ промышленностин зал-
лгнә школ болх збвт, (тинг-
кәд дусад газр эдлгьннчн
заллгннд) кбдлмшч олуна цугь-
аран школ болчкәд, тингкәд
хбдән күч-кблсчирин цугь-
аран школ болх збвт (соч.
33, 164—165 халхс).

Социалистическ тосхлтд,
политическ болн эдл-ахун олу
зусн кергүд күпайлгннд, про-
изводствд заллгннд күч-кблсчнр
орцлгннд мана госуларствд
делгьрлгн алык-нег десвнгд
советск профсоюзмуд үзмд-
жтә тусан кецхв. Болв олу
министерств болн ведомств
хоорнд промышленн предпри-
ятьс болн тосхлгнә гарлгнн
хувагдсна учрар профсоюзмуд
дин кбдлмшч збвәр муугьан
халдав. Ода мана орн-нутгар
производственин халх болгьнар
шинлнй уутьхн уулдвртә
профсоюзмуд олу бйахәнә,
эди дала олу давхр структур-
та, профсоюзмудар джалвта
кбдлгг аппаратнн дегдә олу
болна. Предприятнсин произ-
водственин уулдвр яслгьнә
эркн төрмүд куцалгннд кер-
тә нилч болн шунлтан фаб-
ричн-заводск комитетс уулдго
олн йовлд бйәнә, кбдлмш
диглж бурдлгнә, сагл-
лгнә техникнин, изобрета-
тельств болн рационализацин
төрмүдиг сулар уулдлчәнә,
кбдлмшчир болн уулн улсин
ббдл-джиргьл ясурулгьтәр,
бйах гермуд тосхлгьтәр кбдл-
мш сулар кецхәнә.

Экономическ администра-
тивн райодар профсоюзмудин
кбдлмш оньгдарулгьтәр дел-
гьрүлгнн, профсоюзмудиг про-
изводствд ббдлулхд нбкд
болх збвт, производствд зал-
лгн күч-кблсчнр орцул-
гьтәр профсоюзмуд шунмгьтә
уулдвр кехл улү туста уул-
дгчәнә. Производствд зурач,
күч-кблснә производительность
ббдлулх, предприятнсин болн
тосхлтин производственин уул-
дврт сәннәр нилч-чинрән бгх
төрмүдәр туунр орцлж кол-
лхд профсоюзмуд аргьта бол-
джана. Социалистическ дбрд-
ләнә, изобретатель болн ра-
ционализатор улсин зергләг
бргн икар делгьрүлгнә төр-
мүдәр туслнй уулдлгг тедн
болхмн. Коллективн договорн
кесн шиндвр күпайлгь шуул-
гнә, кбдлмшчирин хургар,
кбдлмшчир болн уулн улсин
производственин совещанәр
кесн шиндвр куцалгнә төр-
мүдәр туслнй уулдвр кехми.
Техническ конференцәр пред-
приятьс болн учрежденьсин
күч-кблсч эдл-ахун активәр
кесн шиндвр куцалхмн, кбдл-
мшчир болн уулн улсин ббдл-
джиргьл, кбдлмшнн халх ясу-
рулгьнә төрмүдәр туслнй
уулдлхмн.

Промышленность болн тос-
хлгь заллгнә структур оньг-
дарулгьнла залгьлдж, проф-
союзмуд баглж икдүлхн
керглх бнйтә. Тер йовлд рес-
публикс, крайс болн область-
сәр профоргансин кбдлмш ясу-
рулхмн, толгьалч органс
тосхлгнә олу давхриг уура-
хмн, джалвта аппаратс багь-
рулхмн, профорганизацин
нилч-чинрин бргнәр делгьрүл-
хмн.

4. Эдл-ахун тосхлтд ленинск
комсомол, мана советск дүмбр
багьчуд ах чинртә орм элцл-
чәнә, социалистическ тосхлгнә
алык-нег халхд нертә уулдвр,
сән тусан тедн кецхәнә.

(Цааранкыи ларук померт).